

Zigomitsetsimonlar va Ascomitsetsimonlar sinflarining qiyosiy tasnifi

Andijon davlat Pedagogika instituti Tabiiy fanlar fakulteti

Biologiya yoʻnalishi talabasi

Tursunova Zebiniso Bahromjon qizi

Annotatsiya: Bu maqolada Zigomitsetsimonlar va Ascomitsetsimonlar sinflarining qiyosiy tasnifi ya'ni tuzulishi, tarqalishi va sistematikasiga doir ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit soʻzlar: Zigomitsetsimonlar sinfi, Ascomitsetsimonlar sinfi, tuzulishi, tarqalishi, sistematikasi, kenja sinflar, xitin, saprotrof.

Аннотация: В данной статье проводится сравнительная классификация классов зигомицетов и аскомицетов, т.е. структура, распространение и систематика

Ключевые слова: класс Zygomycetes, класс Ascomycetes, сведения о строении, распространении и систематика.

Abstract: In this article, the comparative classification of the classes of Zygomycetes and Ascomycetes, i.e. structure, distribution and systematics

Key words: Zygomycetes class, ascomycetes class, information on structure, distribution and systematics.

Kirish. Zamburugʻlar qadimiy organizmlar boʻlib, evolutsiya jarayonida rangsiz sitoxrom C ga ega boʻlmagan, xivchinlilarning **Fiagellatae** guruhidan kelib chiqqan.

Mitselliysi turlicha tuzilgan boʻladi: 1. Hujayrasiz Mitselliy 2. Hujayrali mitselliy

Zamburugʻlar vegetativ, jinsiz va jinsiy yoʻllar bilan koʻpayadi.

Zamburugʻlar geterotrof organizmlar boʻlganligi koʻpincha oʻsimlik va hayvon qdiqlarida hamda tirik toʻqimalarda yashab, ular hisobiga saprotrof yoki parazitlik yoʻli bilan oziqlanadi.

Zamburugʻlarni klassifikatsiyalashda ularni eng muhim belgilariga, jumladan, xivchinlarning joylashishi va tuzulishiga, jinsiz va jinsiy koʻpayish xususiyatiga, hujayra devorining tuzilishiga va polisaxaridlar tarkibiga qaraladi. Yuqorida aytilgan belgilarga asoslanib, zamburugʻlar boʻlimini 7 turga (sinf) ajratib oʻrganish mumkin.

Xitridiomitsetsimonlar - Chytridiomycetes

Gifoxitriomitsetsimonlar- Hyphochytriomycetes

Oomitsetsimonlar- Oomycetes

Zigomitsetsimonlar- Zygomycetes

Ascomitsetsimonlar- Ascomycetes

Bazidiomitsetsimonlar- Basidiomycetes

Deytromitsetsimonlar- Deuteromycetes

Zygomycetes - Bu sinfga 500 tur kiradi. Vegetativ tanasi odatda xujayralarga bo‘linmagan ko‘p yadroli, mitselli. Ko‘pchilik vakillarida mitselli achitqili dimorfizm ro‘y beradi.

Hujayrasi devorida xitin va xitozan (deitsillangan xitin) bo‘lib u pektin, qisman selluloza bilan birga

Zigomitsetsimonlarning shoxlangan, to‘siqsiz, yahlit hujayrasiz mitselliylari ko‘p yadroli..

Asosan quruqlik saprotroflari ular tuproqda, o‘txo‘r xayvonlarining tezaklarida, oziq maxsulotlari kabilarda tarqalgan. Ular orasida zamburug‘larni mevanalarida, xasharotlar va boshqa xayvonlarda tekinoxo‘r qiladigan ham bor. Odamlarning tekinoxo‘ri ham uchraydi.

Zigomitsetsimonlar bo‘limi uch sinfdan iborat:

1. Zygomycetes - bo‘limining xaqiqiy vakillari

2. Glomeromycetes - tabiatda vezilulyar - arbuskula mikorizalarini hosil qiladiganlar.

3. Trichohycetes - bo‘g‘imoyoqli xayvonlarning ichiga yoki xitinli qoplamida uchraydigan taksonomiya holati munozarali guruh zamburug‘lar.

Ascomycetes - Ascomitsetsimonlar sinfi, zamburug‘lar bo‘limining katta sinfi bo‘lib, uning tarkibiga tuzilishi va hayot tarzi xilma-xil bo‘lgan 30 000 ga yaqin tur kiradi.

Ascomitsetsimonlarning vegetativ tanasi shoxlangan gaploidli mitselliidan iborat, mitselli bir yoki ko‘p yadroli, to‘siqli (bo‘g‘imli) bo‘ladi. To‘siq mitselli devorlaridan markazga tomon o‘tib, o‘rtada ochiq joy qoladi, bunga pora deyiladi. Pora orqali hujayraning yadro, sitoplazma va uning organoidlari harakat qiladi. Bundan tashqari, pora orqali oziq moddalar giflardan o‘tib, o‘sish zonasiga yetib boradi.

Tuban taraqqiy etgan ascomitsetsimonlarning ayrim vakillarida mitselliy bo‘lmaydi. Vegativ tana bir hujayrali kurtaklardan tashkil topgan. Bunday vegativ tanaga soxta tana deyiladi. Masalan, achitqi zamburug‘lar. Vegativ tanada haqiqiy to‘qima faqat parazitlikka ixrisoslashgan labulbenlilarda uchraydi.

Ascomitsetli zamburug‘larning hujayra devorida 20-25% xitin bo‘ladi. Achitqi zamburug‘larida xitin juda oz miqdorni tashkil etib, 1% ga boradi. Hujayra devorining 80-90% ini glyukon moddasi egallaydi.

Ascomitsetsimonlar Yer yuzining hamma jo‘g‘rofik mintaqalarida tarqalgan. Ular tuproqda, o‘simlik qoldiqlarida yashab, saprotrof oziqlanadi. Saprotrof oziqlanuvchi ascomitsetlarning ba’zi turlari oziq-ovqat va meva-sabzavotlarning ustida yashab, po‘panak hosil qiladi.

Ascomitsetsimonlarning ayrim turlari yuksak o‘simliklar, suvo‘tlar, lishayniklar, hayvon va odam tanasida yashab, parazitlik qiladi. Har xil kasalliklarni qo‘zg‘atadi. Ascomitsetsimonlar ba’zi turlari qishloq ho‘jalik ekinlariga parazitlik qilib, un-shudring, oidium, parsha kabi kasalliklarni keltirib chiqaradi.

Ascomitsetsimonlarda mevatana bo‘lishi yoki bo‘lmasligiga qarab, ular uchta kenja sinfga bo‘linadi:

1. Yalang‘och haltalilar (Hemiascomycetidae)
2. Euascomitsetlilar (Euascomycetidae)
3. Lokulaascomitsetlilar (Loculaascomycetidae)

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Botanika: Tuban o‘simliklar. (Sh.J. Tojiboyev, N.M. Naraliyeva). "Namangan" nashriyoti - 2016.
2. Tuban o‘simliklar (L.L. Velikanov va boshqalar). "O‘qituvchi" nashriyoti. Toshkent - 1995.
3. Botanika: Morfologiya, Anatomiya, Sistematika, Geobotanika. (O‘.P. Pratoich) "Ta‘lim nashriyoti" Toshkent-2010.
4. Botanika: Yuksak o‘simliklar sistemikasi. (Sh.J. Tojiboyev, N.H. Qarshiboyeva) "Namangan" nashriyoti- 2015